

Streszczenie rozprawy doktorskiej

mgr Anna Beata Mallek-Bojke

Temat rozprawy doktorskiej:

Koncepcja muzeum partycypacyjnego i jej potencjał w działaniu muzeum historycznego

Rozprawa doktorska uzasadnia ugruntowanie pedagogiki muzealnej wśród nauk pedagogicznych jako pilnie potrzebną dla przyszłych i aktualnie czynnych zawodowo nauczycieli oraz tak zwanych edukatorów muzealnych, czyli pracowników zatrudnionych w oddziałach muzealnych, związanych z edukacją. Przedstawia genezę, rozwój dyskursu edukacyjnego oraz teorii uczenia się w muzeum na podstawie dostępnej literatury w językach polskim, niemieckim i angielskim. Teoretyczne ramy uczenia się w muzeum przekładają się na kilka funkcjonujących strategii edukacyjnych oraz typów muzeów. Autorka opracowuje oryginalną koncepcję dydaktyki muzealnej, która dotyczy wyglądu i ułożenia przestrzeni muzeum i w konsekwencji decyduje o rodzaju stosowanej edukacji muzealnej. W niniejszej rozprawie zostały przedstawione typy muzeum interaktywnego, krytycznego oraz partycypacyjnego w kontekście ich pedagogicznego potencjału. Autorka opisuje również współczesne rozwiązania edukacyjne, stosowane na świecie oraz w Polsce, przechodząc do diagnozy i charakterystyki edukacji muzealnej w muzeum historycznym.

Praca badawcza przedstawia przykład badań jakościowych, osadzonych w paradygmacie krytyczno-interpretatywnym. Badania mają charakter deskryptywny, a wybrana przez badaczkę strategia reprezentuje typ badania etnograficzno-interwencyjnego. Dlatego wybranymi metodami pracy była obserwacja uczestnicząca oraz prowadzony dziennik terenowy, który został następnie wykorzystany do prowadzonych badań w działaniu (action research). Badaczka zdecydowała, że projekt badawczy przybierze formę trzyetapowego, uczestniczącego badania interwencyjnego, (model Stephena Kemmisa i Roberta McTaggarta). Celem badania było rozpoznanie i określenie rodzaju edukacji muzealnej w muzeum historycznym, które na dalszym etapie realizacji projektu dotyczyło lekcji muzealnych oraz zmiany prowadzonych praktyk edukacyjnych w badanym muzeum, w oparciu o zastosowane zasady dydaktyki interaktywnej oraz idee muzeum partycypacyjnego. Podczas pierwszego i drugiego etapu badań próba badawcza obejmowała grupy przedszkolne oraz wczesnoszkolne. Na ostatnim etapie, w wyniku rozszerzenia zainteresowań, badaniem objęto również nauczycieli, pracowników oraz odbiorców muzeum. Poprzez zastosowanie technik takich jak obserwacja etnograficzna, swoistych technik interwencyjnych, analizę materiałów promocyjnych, dotyczących oferty edukacyjnej, scenariuszy lekcji muzealnych oraz wywiad otwarty z pracownikami i uczestnikami-odbiorcami muzeum, autorka starała się ustalić, czy istnieje gotowość do zmiany dotychczas obowiązującego, tradycyjnego charakteru placówki (Georg Hein) na rzecz muzeum partycypacyjnego (Nina Simon). Podczas uczestniczącego badania interwencyjnego (którego przeprowadzenie zajęło badaczce cztery lata) wyłoniły się szczegółowe problemy badawcze, dotyczące ukrytych mechanizmów i relacji władzy, rodzaju tworzonej wiedzy w trakcie doświadczenia edukacyjnego w muzeum, szkolenia studentów kierunków historycznych oraz pedagogicznych, a także nauczycieli, korzystających z gotowej oferty edukacyjnej muzeum.

Badanie kończy się w momencie, kiedy w badanym muzeum dochodzi do przyjęcia odgórnej deklaracji o podjęciu działań partycypacyjnych i próbie implementowania zasad muzeum

partycypacyjnego. Zmianie podlega nazwa muzeum, dotychczasowa misja i cel działania. Badaczka aktywnie bierze udział w procesie zachodzących zmian w muzeum, które również obejmują inne zrozumienie swojej roli jako edukatora muzealnego, przybranie postawy refleksyjnego oraz krytycznego badacza i pedagoga, wpływającego oddolnie na zachodzące zmiany w dyskursie politycznym oraz edukacyjnym badanego muzeum. Refleksje z przeprowadzonego badania skłaniają do podjęcia ostrożnej, aczkolwiek możliwej do przeprowadzenia zmiany w stosowanej edukacji muzealnej w badanej placówce muzealnej. Mimo to, zaobserwowany przez badaczkę potencjał edukacyjny nadal pozostaje niewykorzystany i ograniczony przez samych odbiorców badanego muzeum, w wyniku działających norm społeczno-kulturowych, transmisji kulturowej, warunkujących pełnione funkcje muzeum. Badania nie wyczerpują podejmowanej problematyki i posiadają charakter otwarty, co pozwala na kontynuowanie rozpoczętych zmian w muzeum na znacznie szerszą skalę, w świadomości społecznej oraz jednostkowej.

Title:

The idea of participatory museum and its potential in the working of historical museum

The dissertation justifies the need to legitimate museum pedagogy among pedagogical sciences for future and currently professionally active teachers and the so-called museum educators, i.e. employees working in museum departments related to education. It presents the genesis and development of the educational discourse and the theory of learning in the museum on the basis of the available literature in Polish, German and English. The theoretical framework of learning in a museum is the background, responsible for several functioning educational strategies and types of museums. The author develops an original concept of museum didactics, which concerns the appearance and arrangement of the museum environment and, consequently, determines the type of museum education to be used. This dissertation presents types of an interactive, critical and participatory museum in the context of their pedagogical potential. The author also describes contemporary educational solutions used in Poland and abroad, moving on to the diagnosis and characteristics of museum education in a historical museum.

The research work presents an example of qualitative research based on the critical-interpretative paradigm. The research is descriptive type, and the strategy chosen by the researcher represents the type of ethnographic-intervention research. Therefore, the chosen methods of work were participant observation and a research diary, which was then used for the action research. The author decided that the research project would take the form of a three-stage, participatory action research (Stephen Kemmis and Robert McTaggart model). The aim of the study was to identify and define the type of museum education in a historical museum, which at a later stage of the project implementation concerned museum lessons and changes in educational practices in the studied museum, based on the principles of interactive didactics and the basis of participatory museums. During the first and second stage of the research, the research sample included pre-school and early-school groups. At the last stage, as a result of increasing interesting issues to investigate, the research also included teachers, employees and recipients of the museum. Through the use of techniques such as ethnographic observation and critical analysis of promotional materials regarding the educational offer, museum lesson scenarios, and an open interview with employees and participants-recipients of the museum, the author tried to determine whether there was a readiness to change the existing traditional type (Georg Hein) to participatory museum (Nina Simon). During the participating action research (which had taken the researcher four years to conduct),

detailed research problems emerged, regarding hidden mechanisms and power relations, the type of knowledge created during the educational experience at the museum, training students of history and pedagogy, as well as teachers who mostly benefit from exposed to them an educational offer in museum.

The research ends when the museum approved a top-down declaration of taking participatory activities and declared an attempt to implement a participatory type of museum. The name of the museum had changed, as well as its current mission and purpose. The researcher actively participates in the process of changes taking place in the museum, which also includes a different understanding of the role as a museum educator, converse the attitude into reflective and critical researcher and educator, who influenced on the ongoing changes in the political and educational discourse of the studied museum. The reflections from the research lead to a cautious, however possible conclusion, that change in the applied museum education is possible in the examined museum institution. Nevertheless, the educational potential observed by the researcher still remains unused and limited by the recipients of the museum, as a result of the socio-cultural norms and cultural transmission that determine the museum's functions. The research is not exhaustive and is open to the public, which allows for the continuation of the initiated changes in the museum on a wider scale, influencing on the social and individual awareness.